

ТЕМА 4
ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ
ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ВЛАСНІСТЬ ТА В
ГАЛУЗІ ТОРГІВЛІ

ПЛАН:

- 1. Дії поліцейського у разі виявлення адміністративного правопорушення, що посягає на власність**
- 2. Порядок реагування на адміністративні правопорушення в галузі торгівлі**

Список рекомендованих джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-Х. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
2. Інструкція з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції, затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України від 06.11.2015 № 1376. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15>
3. Інструкція з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України від 07.11.2015 № 1395. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15>
4. Інструкція про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, затверджена спільним наказом Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства охорони здоров'я України від 09.11.2015 № 1452/735. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1413-15>

1. Дії поліцейського у разі виявлення адміністративного правопорушення, що посягає на власність

Дрібне викрадення чужого майна шляхом крадіжки, шахрайства, привласнення чи розтрата. Незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності (літературного чи художнього твору, їх виконання, фонограми, передачі організації мовлення, комп'ютерної програми, бази даних, наукового відкриття, винаходу, корисної моделі, промислового зразка, знака для товарів і послуг, топографії інтегральної мікросхеми, раціоналізаторської пропозиції, сорту рослин тощо), привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом.

Особливості кваліфікації та оформлення матеріалів за даними адміністративними правопорушеннями.

Стаття 51 КУпАП. Дрібне викрадення чужого майна

Дрібне викрадення чужого майна шляхом крадіжки, шахрайства, привласнення чи розтрата -

тягне за собою накладення штрафу від десяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк від п'яти до десяти діб.

Повторне протягом року вчинення правопорушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, -

тягне за собою накладення штрафу від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб.

Стаття/ частина	Об'єктивна сторона (протиправне діяння)	Санкції (види стягнень)	Орган, що уповноважений розглядати справу (ст.ст.118-222 КУпАП)	Строки розгляду справи (ст.277 КУпАП)	Відповід альність неповно- літніх (ст.13 КУпАП)	Відповід альність військово службовц ів (ст.15 КУпАП)
Ч.1	Дрібне викрадення чужого майна шляхом крадіжки, шахрайства, привласнення чи розтрата	Штраф від 10 до 30 н.м.д.г. або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням 20% заробітку, або адміністративний арешт на строк від 5 до 10 діб	Районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді)	Протягом 5 діб	На загальних підставах	За дисциплінарним статутом
Ч.2	Повторне протягом року вчинення правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 51 КУпАП, за яке особу вже було піддано адміністративному	Штраф від 30 до 50 н.м.д.г. або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з				

	стягненню	відрахуванням 20% заробітку, або адміністративни й арешт на строк від 10 до 15 діб				
--	-----------	---	--	--	--	--

Об'єктом адміністративного правопорушення за ст. 51 КУпАП є суспільні відносини в сфері власності.

Відповідно до ст. 41 Конституції України, кожен має право володіти, користуватись і розпоряджатись своєю власністю. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності.

За суб'єктом носія права власності чинне законодавство виокремлює:

- а) право власності українського народу;
- б) право державної власності;
- в) право комунальної власності;
- г) право колективної власності (зокрема, підприємств, громадських організацій та інших об'єднань громадян);
- д) право приватної власності, зокрема, право спільної власності подружжя, членів сім'ї, осіб, що ведуть селянське (фермерське) господарство;
- е) право власності інших держав, їхніх юридичних осіб, спільних підприємств та міжнародних організацій.

Особливості кваліфікації дрібного викрадення чужого майна полягатимуть у встановленні поліцейськими:

- предмету правопорушення;
- способу вчинення правопорушення.

Предметом адміністративного правопорушення за ст. 51 КУпАП є чуже майно, вартість якого на момент вчинення правопорушення не перевищує 0,2 неоподаткованого мінімуму доходів громадян, яке не перебуває у власності чи законному володінні особи і яким вона заволоділа незаконним шляхом. До такого майна належить і майно співвласників майна колективних підприємств, підприємств, які засновані на власності об'єднань громадян, акціонерних товариств члени (акціонери) цих підприємств, об'єднань і товариств.

ВАЖЛИВО!!! Необхідно звернути увагу, щоне може визнаватися предметом адміністративного правопорушення за ст. 51 КУпАП, майно, яке нажите подружжям за час шлюбу і яке знаходиться у спільній сумісній власності подружжя; майно, набуте в результаті спільної праці членів сім'ї, що спільно ведуть сільське (фермерське) господарство, якщо інше не передбачено письмовою угодою між ними.

Водночас роздільне майно подружжя (яке належало кожному з подружжя до одруження, одержане ним під час шлюбу в дар чи в порядку успадкування, або належить йому за шлюбним контрактом, а також речі індивідуального користування, за винятком коштовностей і предметів розкоші) є власністю кожного з них, отже неправомірне заволодіння ним одним із членів подружжя утворює склад відповідного адміністративного правопорушення.

Основною ознакою об'єктивної сторони, яка впливає на кваліфікацію правопорушень та відмежування адміністративного правопорушення від кримінальних правопорушень за статтями 185 та 190 КК України (Крадіжка та Шахрайство), є **вартість викраденого чужого майна**.

Отже, відповідно до статті 51 Кодексу України про адміністративні правопорушення, викрадення чужого майна вважається дрібним, якщо вартість такого

майна на момент вчинення правопорушення не перевищує 0,2 неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

ВАЖЛИВО!!! Необхідно звернути увагу, що у випадку, коли норми інших законів містять посилання на неоподаткований мінімум доходів громадян, то для цілей їх застосування використовується сума в розмірі 17 гривень, крім норм адміністративного та кримінального законодавства в частині кваліфікації адміністративних або кримінальних правопорушень, для яких сума неоподаткованого мінімуму встановлюється на рівні податкової соціальної пільги, визначеної підпунктом 169.1.1 пункту 169.1 статті 169 розділу IV Податкового кодексу України для відповідного року.

Станом на 01 січня 2018 року податкова соціальна пільга дорівнює 50 відсоткам розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на місяць) встановленому законом на 1 січня звітного податкового року.

Згідно ст. 7 Закону України "Про державний бюджет на 2018 рік" з 01 січня 2018 року прожитковий мінімум для працездатних осіб становить 1762,00 грн.

На підставі вищевказаного розраховуємо розмір податкової соціальної пільги, яка дорівнює 881,00 грн. (50% від 1762,00грн. - прожиткового мінімуму для працездатної особи). А відповідно 0,2 від суми прожиткового мінімуму для працездатної особи дорівнює 176,20грн.

ВАЖЛИВО!!! Таким чином, кваліфікуючою сумою вартості викраденого майна за ст. 51 КУпАП є 176,20 грн. Якщо вартість викраденого становить більше зазначеної суми, такі дії особи необхідно вже кваліфікувати за ст. 185 Кримінального кодексу України (крадіжка).
Зазначена кваліфікуюча сума вартості викраденого майна (176,20 грн.) є постійною та буде діяти до кінця 2018 року (до 31.12.2018).

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у вчиненні дрібного викрадення чужого майна шляхом:

- 1) крадіжки (таємного викрадення чужого майна);
- 2) шахрайства (заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою);
- 3) привласнення;
- 4) розтрати.

Таємним визнається таке **викрадення**, здійснюючи яке винна особа вважає, що робить це непомітно для потерпілих чи інших осіб:

- за відсутності будь-яких осіб (власників, володільців майна, осіб, під охороною яких воно перебуває, очевидців тощо);
- у присутності потерпілого або інших осіб (наприклад, ці особи спостерігають за діями винного на певній відстані), але сам винний не усвідомлював цього моменту і вважав, що діє таємно від інших осіб;
- у присутності потерпілого або інших осіб, але непомітно для них (наприклад, кишенькова крадіжка);
- у випадку, коли воно вчинюється у присутності потерпілого чи інших осіб, які через свій фізіологічний чи психічний стан (сон, сп'яніння, малолітство, психічне захворювання тощо) не усвідомлюють факту протиправного вилучення майна: не можуть правильно оцінити і зрозуміти зміст, характер і значення дій винного;
- вилучення чужого майна особою, яка не була наділена певною правомочністю щодо викраденого майна, а за родом своєї діяльності лише мала доступ до цього майна (комбайнер, сторож, стрілець воєнізованої охорони та ін.).

Шахрайством законодавець визнає заволодіння майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою. В результаті шахрайських дій потерпілий - власник, володілець, особа, у віданні або під охороною якої знаходиться майно, добровільно передає майно або право на майно винній особі.

Привласнення полягає у протиправному і безоплатному вилученні (утриманні, не поверненні) винним чужого майна, яке знаходилось у його правомірному володінні, з наміром надалі обернути його на свою користь чи користь третіх осіб. У результаті привласнення чужого майна винний починає незаконно володіти і користуватись вилученим майном, поліпшуючи безпосередньо за рахунок викраденого своє матеріальне становище.

Розтрата передбачає незаконне і безоплатне витрачання (споживання, продаж, безоплатну передачу, обмін, передачу в рахунок погашення боргу тощо) винним чужого майна, яке йому ввірене чи перебувало в його віданні. В результаті розтрата винний поліпшує майнове становище інших осіб шляхом безпосереднього споживання ними незаконно вилученого майна, позбавлення їх за рахунок витрачання такого майна певних матеріальних витрат, збільшення доходів інших осіб.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується прямим умислом і корисливою метою.

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА ОФОРМЛЕННЯ МАТЕРІАЛІВ ЗА ДАНИМИ АДМІНІСТРАТИВНИМИ ПРАВОПОРУШЕННЯМИ

Оскільки статистика показує, що з усіх оформлених правоохоронцями матеріалів по факту дрібного викрадення чужого майна, 90 відсотків становить крадіжки з супермаркетів, розглянемо особливості оформлення саме такого правопорушення:

1. **Поліцейський встановлює факт вчинення дрібного викрадення чужого майна (встановлює свідків, очевидців, переглядає відео, встановлює яке саме майно було викрадене і яка його вартість (при цьому слід пам'ятати, що вартістю викраденого вважається закупівельна вартість цього майна, а не ціна, за якою воно реалізується), – встановлює докази в порядку ст. 251 КУпАП);**

2. **Опитує особу, яка вчинила зазначене правопорушення, на предмет пояснень за фактом дрібного викрадення чужого майна, та свідків його вчинення;**

3. **Забезпечує проведення особистого огляду і огляду речей в порядку ст. 264 КУпАП та вилучення предмету правопорушення в порядку ст. 265 КУпАП**

4. **У разі виявлення предмету дрібного викрадення чужого майна поліцейський складає протокол про адміністративне правопорушення, в якому робляться відмітки про результати проведення зазначених вище заходів забезпечення провадження;**

5. **Оформлені матеріали формуються в адміністративну справу, яка уповноваженими поліцейськими передається супровідним листом до суд для розгляду та прийняття рішення (винесення постанови) про притягнення особи до адміністративної відповідальності.**

ВАЖЛИВО!!! Як не парадоксально, але положення ч. 1 ст. 262 КУпАП не передбачають права поліцейського на застосування адміністративного затримання особи при вчиненні нею дрібною крадіжки (ст. 51 КУпАП).

Допустимим є здійснення поліцейським доставлення особи (ст. 259 КУпАП), особистого огляду та огляду речей (ст. 264 КУпАП), вилучення речей (ст. 265 КУпАП).

Увага! Під час документування правопорушнику обов'язково роз'яснюються його права, передбачені статтями 55, 56, 59, 63 Конституції України, статтею 268 КУпАП, про що робляться відмітки в протоколі про адміністративне правопорушення та в протоколі про адміністративне затримання.

Якщо в діях правопорушника вбачається склад кримінального правопорушення (або неможливо встановити вартість викраденого майна), **поліцейський доповідає оперативному черговому та забезпечує охорону місця події, схоронність речових доказів, затримання правопорушника до прибуття слідчо-оперативної групи**, яка буде проводити відповідні слідчі (розшукові) дії відповідно до вимог Кримінального процесуального кодексу України.

Увага! Відповідно до ст. 255 КУпАП протокол про дрібне викрадення чужого майна складається посадовими особами Національної поліції та власниками підприємств, установ, організацій або уповноважений ним орган.

Вказані справи розглядаються у 5-денний строк (ст. 277 КУпАП) районними, районними в місті, міськими або міськрайонними судами (суддями) відповідно до ст. 221 КУпАП.

Стаття 51-2 КУпАП. Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності

Незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності (літературного чи художнього твору, їх виконання, фонограми, передачі організації мовлення, комп'ютерної програми, бази даних, наукового відкриття, винаходу, корисної моделі, промислового зразка, знака для товарів і послуг, топографії інтегральної мікросхеми, раціоналізаторської пропозиції, сорту рослин тощо), привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом, -

тягне за собою накладення штрафу від десяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення.

Стаття/ частина	Об'єктивна сторона (протиправне діяння)	Санкції (види стягнень)	Орган, що уповноважений розглядати справу (ст.ст.118-222 КУпАП)	Строки розгляду справи (ст.277 КУпАП)	Відповід альність неповно- літніх (ст.13 КУпАП)	Відповід альність військово службовц ів (ст.15 КУпАП)
Одна частина	Незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності (літературного чи художнього твору, їх виконання, фонограми, передачі організації мовлення, комп'ютерної програми, бази даних, наукового відкриття, винаходу, корисної моделі, промислового зразка, знака для товарів і послуг, топографії інтегральної мікросхеми, раціоналізаторської	Штраф від 10 до 200 н.м.д.г. з конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення	Районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді)	Протягом 15 діб	Заходи ст. 24-1 КУпАП	За дисциплінарним статутом

	пропозиції, сорту рослин тощо), привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом					
--	--	--	--	--	--	--

Відповідно до ст. 41 Конституції України кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності.

Суб'єктами права інтелектуальної власності визнаються фізичні, юридичні особи та держава.

Об'єктами права інтелектуальної власності є твори науки, літератури та мистецтва, відкриття, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, раціоналізаторські пропозиції, знаки для товарів і послуг, результати науково-дослідних робіт та інші результати інтелектуальної праці. Відносини щодо створення і використання об'єктів права інтелектуальної власності регулюються Цивільним кодексом України, законами України "Про авторське право і суміжні права", "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг", "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі", "Про охорону прав на промислові зразки", "Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем", "Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних", низкою інших правових актів.

Об'єктами авторського права є твори у галузі науки, літератури і мистецтва, а саме:

- 1) літературні письмові твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру (книги, брошури, статті тощо);
- 2) виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори;
- 3) комп'ютерні програми;
- 4) бази даних;
- 5) музичні твори з текстом і без тексту;
- 6) драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні та інші твори, створені для сценічного показу, та їх постановки;
- 7) аудіовізуальні твори;
- 8) твори образотворчого мистецтва;
- 9) твори архітектури, містобудування і садово-паркового мистецтва;
- 10) фотографічні твори, зокрема, твори, виконані способами, подібними до фотографії;
- 11) твори ужиткового мистецтва, зокрема, твори декоративного ткацтва, кераміки, різьблення, ливарства, з художнього скла, ювелірні вироби тощо;
- 12) ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори, що стосуються географії, геології, топографії, техніки, архітектури та інших сфер діяльності;
- 13) сценічні обробки творів, зазначених у п. 1, і обробки фольклору, придатні для сценічного показу;
- 14) похідні твори;
- 15) збірники творів, збірники обробок фольклору, енциклопедії та антології, збірники звичайних даних, інші складені твори за умови, що вони є результатом творчої праці за доббором, координацією або упорядкуванням змісту без порушення авторських прав на твори, що входять до них як складові;
- 16) тексти перекладів для дублювання, озвучення, субтитрування українською та іншими мовами іноземних аудіовізуальних творів;
- 17) інші твори.

Не є об'єктом авторського права:

а) повідомлення про новини дня або поточні події, що мають характер звичайної прес-інформації;

б) твори народної творчості (фольклор);

в) видані органами державної влади у межах їх повноважень офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного характеру (закони, укази, постанови, судові рішення, державні стандарти тощо) та їх офіційні переклади;

г) державні символи України, державні нагороди; символи і знаки органів державної влади, Збройних Сил України та інших військових формувань; символіка територіальних громад; символи та знаки підприємств, установ та організацій;

д) грошові знаки;

е) розклади руху транспортних засобів, розклади телерадіопередач, телефонні довідники та інші аналогічні бази даних, що не відповідають критеріям оригінальності і на які поширюється право *sui-generis* (своєрідне право, право особливого роду).

Суб'єктами авторського права є автори зазначених творів, їх спадкоємці та особи, яким автори чи їх спадкоємці передали свої авторські майнові права.

Об'єктом цього правопорушення є майнові та немайнові права суб'єктів права інтелектуальної власності.

Відповідно до статей 14, 15 Закону України "Про авторське право і суміжні права" права авторів поділяються на особисті немайнові та майнові. Автору належать такі особисті немайнові права:

1) вимагати визнання свого авторства шляхом зазначення імені автора на творі і його примірниках і за будь-якого публічного використання твору, якщо це практично можливо;

2) забороняти під час публічного використання твору згадування свого імені, якщо він як автор твору бажає залишитись анонімом;

3) обирати псевдонім, зазначати і вимагати зазначення псевдоніма замість справжнього імені автора на творі і його примірниках і під час будь-якого його публічного використання;

4) вимагати збереження цілісності твору і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі і репутації автора.

Особисті немайнові права автора не можуть бути передані (відчужені) іншим особам.

До майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) належать: а) виключне право на використання твору; б) виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами.

Майнові права автора (чи іншої особи, яка має авторське право) можуть бути передані (відчужені) іншій особі, після чого ця особа стає суб'єктом авторського права.

Виключне право на використання твору автором (чи іншою особою, яка має авторське право) дозволяє йому використовувати твір у будь-якій формі і будь-яким способом.

Виключне право автора (чи іншої особи, яка має авторське право) на дозвіл чи заборону використання твору іншими особами дає йому право дозволяти або забороняти:

1) відтворення творів;

2) публічне виконання і публічне сповіщення творів;

3) публічну демонстрацію і публічний показ;

4) будь-яке повторне оприлюднення творів, якщо воно здійснюється організацією іншою, ніж та, що здійснила перше оприлюднення;

5) переклади творів;

6) переробки, адаптації, аранжування та інші подібні зміни творів;

7) включення творів як складових до збірників, антологій, енциклопедій тощо;

8) розповсюдження творів шляхом першого продажу, відчуження іншим способом або шляхом здавання в майновий найм чи у прокат та шляхом іншої передачі до першого продажу примірників твору;

9) подання своїх творів до загального відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця і у будь-який час за їх власним вибором;

10) здавання в майновий найм і (або) комерційний прокат після першого продажу, відчуження іншим способом оригіналу або примірників аудіовізуальних творів, комп'ютерних програм, баз даних, музичних творів у нотній формі, а також творів, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі або у формі, яку зчитує комп'ютер;

11) імпорт примірників творів. Цей перелік не є вичерпним.

Виключні права авторів на використання творів архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва передбачають і право їх участі у реалізації проектів цих творів. За винятком визначених законодавством випадків, автор (чи інша особа, яка має авторське право) має право вимагати виплати винагороди за будь-яке використання твору. Винагорода може здійснюватися у формі одноразового (паушального) платежу, або відрахувань за кожний проданий примірник чи кожне використання твору (роялті), або комбінованих платежів. Розмір і порядок виплати авторської винагороди за створення і використання твору встановлюються в авторському договорі або у договорах, що укладаються за дорученням суб'єктів авторського права організаціями колективного управління з особами, які використовують твори.

Здебільшого правопорушення передбачене ст. 51-2 КУпАП вчиняється шляхом виробництва промислових виробів з незаконним використанням товарного знаку.

Так наприклад, постановою Мелітопольського міськрайонного суду Запорізької області від 16.06.2017 за справою № 320/3182/17-п, особу було притягнуто до адміністративної відповідальності за незаконне виготовлення контрафактних бирок (шильдів) з нанесенням знака для товарів і послуг "Гідросила".

ВАЖЛИВО!!! Слід звернути увагу, що сам по собі факт зберігання, придбання фальсифікованого товару (предметів), а так само його подальша реалізація з метою отримання прибутку, не охоплюється складом правопорушення, передбаченого ст. 51-2 КУпАП (постанова апеляційного суду Дніпропетровської області від 09.09.2016 справа № 197/861/16-п).

Увага! Відповідно до ст. 255 КУпАП протокол про порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності складається посадовими особами Національної поліції.

Вказані справи розглядаються у 15-денний строк (ст. 277 КУпАП) районними, районними в місті, міськими або міськрайонними судами (суддями) відповідно до ст. 221 КУпАП.

2. Порядок реагування на адміністративні правопорушення в галузі торгівлі

Відділ (відділення) Національної поліції, на території обслуговування якого знаходяться промислові та інші підприємства, здійснює нагляд за дотриманням порядку провадження господарської діяльності суб'єктами господарювання та документує факти виявлених порушень.

Особливість документування правопорушень, передбачених статтями 155, 156, 159, 160, 164 КУпАП полягатиме у тому, що їх об'єктивною стороною є порушення відповідних правил: правил торгівлі продовольчими, непродовольчими товарами, торгівлі роздрібною та оптовою, виконання робіт, надання послуг та інші правила, визначені нормативними актами, що регулюють сферу торгівельної, підприємницької, господарської діяльності.

Стаття 155 КУпАП. Порушення правил торгівлі і надання послуг працівниками торгівлі, громадського харчування та сфери послуг, громадянами, які займаються підприємницькою діяльністю

Порушення правил торгівлі, виконання робіт і надання послуг працівниками торгівлі, громадського харчування та сфери послуг, громадянами, які займаються підприємницькою діяльністю, -

тягне за собою накладення штрафу від одного до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Продаж товарів зі складів, баз, підсобних приміщень підприємств (організацій) державної торгівлі (громадського харчування, сфери послуг) і споживчої кооперації на порушення встановлених правил, а так само приховування товарів від покупців, вчинене працівниками підприємств (організацій) державної торгівлі (громадського харчування та сфери послуг) і споживчої кооперації, які не є посадовими особами, -

тягне за собою накладення штрафу від одного до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частинами першою та другою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від п'яти до двадцяти семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття/ частин а	Об'єктивна сторона (протиправне діяння)	Санкції (види стягнень)	Орган, що уповноважений розглядати справу (ст.ст.118-222 КУпАП)	Строки розгляду справи (ст.277 КУпАП)	Відпові- дальність неповно- літніх (ст.13 КУпАП)
Ч.1	Порушення правил: 1) торгівлі; 2) виконання робіт; 3) надання послуг працівниками торгівлі, громадського харчування та сфери послуг, громадянами, які займаються підприємницькою діяльністю	Штраф від 1 до 10 н.м.д.г	Адміністративні комісії при виконавчих органах міських, сільських, селищних рад (ст. 218 КУпАП); ЦОВВ, що реалізує державну	У 15-ти денний строк	Заходи ст. 24-1 КУпАП
Ч.2	Продаж товарів зі складів, баз, підсобних приміщень підприємств (організацій)	Штраф від 1 до 14 н.м.д.г	політику у сфері державного контролю за		

	державної торгівлі (громадського харчування, сфери послуг) і споживчої кооперації на порушення встановлених правил, а так само приховування товарів від покупців, вчинене працівниками підприємств (організацій) державної торгівлі (громадського харчування та сфери послуг) і споживчої кооперації, які не є посадовими особами		додержанням законодавства про захист прав споживачів (ст. 244-4 КУпАП)		
Ч.3	Дії, передбачені ч.1 та 2 цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення	Штраф від 5 до 27 н.м.д.г.			

Об'єктом правопорушення, є суспільні відносини в сфері торгівельної діяльності. Торговельна діяльність, як самостійна діяльність юридичних осіб і громадян щодо здійснення купівлі та продажу товарів народного споживання з метою отримання прибутку, може здійснюватися у сферах роздрібної та оптової торгівлі, а також у торговельно-виробничій (громадське харчування) сфері.

Законами, що регламентують загальний порядок здійснення торгівельної діяльності в Україні, є Господарський кодекс України, Закони України "Про захист прав споживачів", "Про споживчу кооперацію", "Про зовнішньоекономічну діяльність", "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", "Про лікарські засоби", "Про безпечність та якість харчових продуктів".

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого частиною 1 статті, полягає у порушенні:

- правил торгівлі,
- виконання робіт,
- надання послуг працівниками торгівлі, громадського харчування та сфери послуг, громадянами, які займаються підприємницькою діяльністю.

Суб'єктами правопорушення є громадяни, які займаються підприємницькою діяльністю, тобто є суб'єктами господарювання на території України й пройшли державну реєстрацію в установленому порядку та здійснюють діяльність у сфері оптової, роздрібної торгівлі продовольчими та непродовольчими товарами; посадові особи; працівники торгівлі, громадського харчування та сфери послуг.

Суб'єктивна сторона правопорушення може виражатись як у формі умислу так й необережності.

Діюче законодавство передбачає низку різноманітних правил торгівлі, наприклад:

- Правила роздрібної торгівлі продовольчими товарами, затверджені наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 11.07.2003 № 185;
- Правила роздрібної торгівлі непродовольчими товарами, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19.04.2007 № 104;
- Правила роздрібної торгівлі картоплею та плодоовочевою продукцією, затверджені наказом міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України від 08.07.1997 № 344;
- Правила роздрібної торгівлі алкогольними напоями, затверджені Постановою КМУ від 30.07.1996 № 854;

- Правила роздрібної торгівлі тютюновими виробами, затверджені наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 24.07.2002 № 218;
- Правила торгівлі на ринках, затверджені наказом міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, МВС України, ДПАУ, державного комітету стандартизації, метрології та сертифікації України від 26.02.2002 № 57/188/84/105 тощо.

ВАЖЛИВО!!! Необхідно зауважити, що порушення правил торгівлі алкоголем/тютюном та правил торгівлі на ринках, охоплюється складом інших правопорушень (ст.ст. 156, 159 КУпАП).

Протоколи у справах про порушення правил торгівлі і надання послуг працівниками торгівлі, громадського харчування та сфери послуг, громадянами, які займаються підприємницькою діяльністю (ст. 155 КУпАП) згідно ст. 255 КУпАП складають уповноважені на те посадові особи Національної поліції.

Відповідно до наказу Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 11.07.2003 N 185 "Про затвердження Правил роздрібної торгівлі продовольчими товарами"*роздрібний продаж продовольчих товарів здійснюється:*

через: спеціалізовані підприємства, у тому числі фірмові, підприємства з універсальним асортиментом продовольчих товарів, магазини "Товари повсякденного попиту" системи споживчої кооперації, відділи (секції) підприємств з універсальним асортиментом непродовольчих товарів, стаціонарну дрібно-роздрібну торговельну мережу (палатки, кіоски, торговельні автомати), пересувну торговельну мережу (автомагазини, автопричепи, візки, лотки, бочки, цистерни тощо), склади-магазини, заклади (підприємства) громадського харчування;

методом самообслуговування, за попереднім замовленням споживачів (у магазині, за допомогою телефону, персонального комп'ютера, інших технічних засобів зв'язку), шляхом індивідуального обслуговування споживачів.

Режим роботи торговельного об'єкта встановлюється суб'єктом господарювання самостійно, а у випадках, передбачених законодавством, за погодженням з органами місцевого самоврядування.

За загальними правилами:

- усі харчові продукти, продовольча сировина в суб'єкта господарської діяльності:

- 1) повинні бути з документами, наявність яких передбачена чинними нормативно-правовими актами;

- 2) відповідати вимогам чинного законодавства щодо показників якості та безпеки харчових продуктів, упаковки, маркування, транспортування, приймання і зберігання;

- суб'єкт господарської діяльності повинен реалізовувати харчові продукти, які **підлягають обов'язковій сертифікації**, за умови наявності в документах, згідно з якими вони надійшли, реєстраційних номерів сертифіката відповідності чи свідоцтва про визнання відповідності та/або декларації про відповідність, якщо це встановлено технічним регламентом з підтвердження відповідності на відповідні харчові продукти.

- реалізація харчових продуктів на підприємствах роздрібної торгівлі дозволяється тільки **протягом термінів їх придатності до споживання**, що визначені нормативними документами для певних видів продуктів. Неякісні та небезпечні харчові продукти і продовольча сировина підлягають вилученню з обігу в порядку, установленому Законом України "Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції";

- не допускаються до продажу фасовані вітчизняні та імпортовані харчові продукти, **етикетування яких не відповідає Законам України "Про безпечність та якість**

харчових продуктів" та "Про захист прав споживачів" і відповідним нормативним документам та/або технічним регламентам на продукцію. Етикетування нефасованих харчових продуктів здійснюється державною мовою України в порядку, встановленому нормативними документами та/або технічними регламентами для певних харчових продуктів.

- зобов'язані надати споживачу необхідну, доступну, достовірну та своєчасну інформацію про товари, а також на вимогу споживача - документи, якими підтверджуються їх якість і безпека, а також ціна товарів;

- споживач має право перевірити **точність ваги** відпущеного товару. Контрольно-вимірювальні прилади повинні розміщуватися на видному і доступному для споживачів місці;

- у разі придбання споживачем неякісних продовольчих товарів продавець зобов'язаний замінити їх на якісні товари або повернути споживачу сплачені ним гроші згідно з вимогами Закону України "Про захист прав споживачів".

- суб'єкт господарської діяльності повинен мати санітарні правила, зареєстрований санітарний журнал, особисті медичні книжки працівників, асортиментний перелік товарів, що реалізуються;

- суб'єкт господарської діяльності повинен забезпечити інформування споживачів про роздрібні ціни в грошовій одиниці України за допомогою ярликів цін (цінників) на зразках товарів, які оформляються відповідно до Інструкції про порядок позначення роздрібних цін на товари народного споживання в підприємствах роздрібною торгівлі та закладах ресторанного господарства, затвердженої наказом Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України від 04.01.97 № 2;

- суб'єкт господарської діяльності в торговельному залі магазину на видному та доступному для споживачів місці повинен обладнати куточок споживача, де розміщуються: Книга відгуків та пропозицій встановленого зразка, витяги з цих Правил, адреси та номери телефонів органів, що забезпечують державний захист прав споживачів, інша необхідна інформація.

Роздрібний продаж непродовольчих товарів здійснюється через:

- спеціалізовані підприємства, підприємства з універсальним асортиментом непродовольчих товарів, спеціалізовані відділи (секції) підприємств з універсальним асортиментом продовольчих товарів, дрібно-роздрібну торговельну мережу;

- методом самообслуговування, з індивідуальним обслуговуванням, за зразками або через торговельні автомати.

За загальними правилами:

- суб'єкт господарювання зобов'язаний забезпечити приймання, зберігання і продаж у роздрібній мережі непродовольчих товарів відповідно до вимог законодавства;

- непродовольчі товари, продаж яких може завдати шкоди здоров'ю людей, підлягають державній санітарно-епідеміологічній експертизі в установленому законодавством порядку.

- непродовольчі товари, які підлягають обов'язковій сертифікації, за наявності в документах на товари реєстраційних номерів сертифіката відповідності чи свідоцтва про визнання відповідності та/або декларації про відповідність, якщо це встановлено технічним регламентом.

- суб'єкт господарювання зобов'язаний усіляко сприяти споживачу у вільному виборі товарів і додаткових послуг, на його вимогу провести перевірку якості, безпеки, комплектності, міри, ваги та ціни товарів з наданням йому контрольно-вимірювальних приладів, документів, які підтверджують якість, безпеку, ціну товарів, продемонструвати по змозі його роботу та ознайомити споживача з правилами користування.

Забороняється!!!

1. Продаж товарів, що не мають відповідного маркування, належного товарного вигляду, на яких строк придатності не зазначено або зазначено з порушенням вимог нормативних документів, строк придатності яких минув, а також тих, що надійшли без документів, передбачених законодавством, зокрема, які засвідчують їх якість та безпеку;
2. Приймати до продажу та реалізовувати товари, на які нормативними документами встановлено гарантійні строки, без експлуатаційних документів (технічного паспорта або іншого документа, що його замінює, тощо).

Порядок провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 15 червня 2006 № 833. Відповідно до встановленого порядку:

- приміщення (місце)торгівлі для провадження діяльності у сфері торгівлі і ресторанного господарства мають відповідати необхідним санітарним нормам, а технічного стану приміщення (місця), будівлі та устаткування - вимогам нормативних документів щодо зберігання, виробництва та продажу відповідних товарів, а також охорони праці;
- інформація про найменування власника або уповноваженого ним органу, книга відгуків та пропозицій, адреси і номери телефонів органів, що забезпечують захист прав споживачів має бути в наявності на видному та доступному місці куточка покупця;
- продаж товарів та їх обмін здійснюватися згідно з установленими правилами і нормами;
- реалізація товару має бути забезпечена відповідно доправ споживачів, визначених Законом України "Про захист прав споживачів".

Забороняється!!!

1. Продаж товарів, вільна реалізація яких заборонена;
2. Продаж товарів, що не мають відповідного маркування, етикетування або інструкції про їх застосування (в установлених випадках), а також належного товарного вигляду, на яких строк придатності не зазначено або зазначено з порушенням вимог нормативних документів, строк придатності яких минув, а також тих, що надійшли без документів, передбачених законодавством, зокрема які засвідчують їх якість та безпеку.

Увага! У документах на товари, що підлягають обов'язковій сертифікації, повинні зазначатися реєстраційні номери сертифіката відповідності чи свідоцтва про визнання відповідності;

3. Безпідставне вилучення, приховання або затримання реалізації виставлених для продажу товарів;
4. Примушувати покупця придбавати товари неналежної якості або непотрібного йому асортименту.

Частина 2 ст. 155 КУпАП встановлює відповідальність за два окремі склади правопорушення:

- продаж товарів зі складів, баз підсобних приміщень підприємств (організацій) державної торгівлі (громадського харчування, сфери послуг) і споживчої кооперації на порушення встановлених правил;
- приховування товарів від покупців, вчиненому працівниками підприємств (організацій) державної торгівлі (громадського харчування та сфери послуг) і споживчої кооперації, які не є посадовими особами.

Для інформації! *Оптові бази* - це основні господарські підприємства оптової торгівлі, що здійснюють оптові закупівлі та поставки (продаж) товарів і надають торговельні послуги підприємствам і організаціям роздрібної торгівлі, громадського харчування та іншим суб'єктам підприємницької діяльності; товарні склади, склади-холодильники - відокремлені або спеціально пристосовані приміщення для зберігання та переробки товарних запасів; склади-магазини, що мають функціональні площі, до яких входять торговельні та складські площі закритих та напіввідкритих приміщень для зберігання і продажу великогабаритних товарів (меблі, будівельні матеріали тощо).

Товари, прийняті працівниками суб'єкта господарської діяльності, що здійснюють продаж, виставляються для продажу одразу, а в разі потреби - після проведення допродажної підготовки.

Забороняється безпідставне вилучення зазначеними працівниками виставлених для продажу товарів, їх приховування або стримування реалізації.

Стаття 156 КУпАП. Порухення правил торгівлі пивом, алкогольними, слабоалкогольними напоями і тютюновими виробами

Роздрібна або оптова, включаючи імпорт або експорт, торгівля спиртом етиловим, коньячним або плодовим або роздрібна торгівля алкогольними напоями чи тютюновими виробами без наявності ліцензії або без марок акцизного збору чи з підробленими марками цього збору -

тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією предметів торгівлі та виручки, одержаної від продажу предметів торгівлі.

Порушення працівником підприємства (організації) торгівлі або громадського харчування правил торгівлі пивом (крім безалкогольного), алкогольними, слабоалкогольними напоями і тютюновими виробами, а саме: торгівля пивом (крім безалкогольного), алкогольними, слабоалкогольними напоями або тютюновими виробами в приміщеннях або на територіях, заборонених законом, або в інших місцях, визначених рішенням відповідного органу місцевого самоврядування, як таких, де роздрібна торгівля пивом (крім безалкогольного), алкогольними, слабоалкогольними напоями або тютюновими виробами заборонена, а так само торгівля пивом (крім безалкогольного), алкогольними, слабоалкогольними напоями або тютюновими виробами через торгові автомати чи неповнолітніми особами, а також продаж пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв або тютюнових виробів особі, яка не досягла 18 років, або продаж тютюнових виробів в упаковках, що містять менш як 20 сигарет або цигарок, чи поштучно (крім сигар), або торгівля пивом (крім безалкогольного), алкогольними, слабоалкогольними напоями, винами столовими у заборонений рішенням відповідного органу місцевого самоврядування час доби, -

тягне за собою накладення штрафу від тридцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Торгівля пивом (крім безалкогольного), алкогольними, слабоалкогольними напоями або тютюновими виробами з рук, -

тягне за собою накладення штрафу від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією предметів торгівлі.

Дії, передбачені частиною першою чи третьою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від ста п'ятдесяти до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією предметів торгівлі.

Стаття / частина	Об'єктивна сторона (протиправне діяння)	Санкції (види стягнень)	Орган, що уповноважений розглядати справу (ст.ст.118-222 КУпАП)	Строки розгляду справи (ст.277 КУпАП)	Відповідальність неповнолітніх (ст.13 КУпАП)	Відповідальність військовослужбовців (ст.15 КУпАП)
Ч.1	Роздрібна або оптова торгівля, включаючи імпорту або експорт, торгівля спиртом етиловим, коньячним або плодовим або роздрібна торгівля алкогольними напоями чи тютюновими виробами без наявності ліцензії або без марок акцизного збору чи з підробленими марками цього збору	Штраф від 50 до 200 н.м.д.г. з конфіскацією предметів торгівлі та виручки, одержаної від продажу предметів торгівлі	Судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів (ст. 221 КУпАП)	У 15-ти денний строк	Не є суб'єктом правопорушення	Не є суб'єктом правопорушення
Ч.2	Порушення працівником підприємства (організації) торгівлі або громадського харчування правил торгівлі пивом (крім безалкогольного), алкогольними, слабоалкогольними напоями і тютюновими виробами, а саме: торгівля пивом (крім безалкогольного), алкогольними, слабоалкогольними напоями або тютюновими виробами: 1) в приміщеннях або на територіях, заборонених законом, або в інших місцях, визначених рішенням відповідного органу місцевого самоврядування, як таких, де роздрібна торгівля пивом (крім безалкогольного), алкогольними, слабоалкогольними напоями або тютюновими виробами заборонена; 2) через торгові автомати чи неповнолітніми особами; 3) особі, яка не досягла 18 років; 4) або продаж тютюнових виробів в упаковках, що містять менш як 20 сигарет або цигарок, чи поштучно (крім сигар) або торгівля пивом (крім безалкогольного),	Штраф від 30 до 100 н.м.д.г.	Адміністративні комісії при виконавчих органах міських, сільських, селищних рад (ст. 218 КУпАП); ЦОВВ, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів	У 15-ти денний строк	На загальних підставах	Не є суб'єктом правопорушення

	алкогольними, слабоалкогольними напоями, винами столовими у заборонений рішенням відповідного органу місцевого самоврядування час доби					
Ч.3	Торгівля пивом (крім безалкогольного), алкогольними, слабоалкогольними напоями або тютюновими виробами з рук	Штраф від 30 до 50 н.м.д.г. з конфіскацією предметів торгівлі	Судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів (ст. 221 КУпАП)	У 15-ти денний строк	Заходи ст. 24-1 КУпАП	За дисциплінарним статутом
Ч.4	Дії, передбачені частиною першою чи третьою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення	Штраф від 150 до 250 н.м.д.г. з конфіскацією предметів торгівлі	Судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів (ст. 221 КУпАП)	У 15-ти денний строк	Заходи ст. 24-1 КУпАП	За дисциплінарним статутом

Об'єктом правопорушень, передбачених статтею 156 КУпАП, є суспільні відносини у сфері торгівлі алкогольними напоями і тютюновими виробами, а також у сфері охорони здоров'я населення.

Зазначені відносини регулюються законами України:

- Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів від 19.12.1995 № 481/95-ВР;
- Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення від 22.09.2005 № 2899-IV,
- Податковим кодексом України від 02.12.2010 р. № 2755-VI та іншими підзаконними нормативно-правовими актами.

Документування правопорушення (складання протоколу про адміністративне правопорушення) відповідно до статті 255 КУпАП здійснює **посадова особа Національної поліції** та ЦОВВ, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, а також посадові особи, уповноважені на те виконавчими комітетами сільських, селищних, міських рад.

Особливість кваліфікації правопорушення за статтею 156 КУпАП полягатиме у складності його **об'єктивної сторони**.

Перш за все, поліцейським важливо правильно встановити **предмет правопорушення**.

Алкогольними напоями є продукти, одержані шляхом спиртового бродіння цукромістких матеріалів або виготовлені на основі харчових спиртів з вмістом спирту етилового понад 1,2% об'ємних одиниць, які належать до товарних груп Гармонізованої системи опису та кодування товарів під кодами 22 04, 22 05, 22 06, 22 08.

До тютюнових виробів, окрім сигарет з фільтром або без фільтру, цигарок, сигар, сигарил, відноситься також люльковий, нюхальний, смоктальний, жувальний тютюн, махорка та інші вироби з тютюну чи його замінників для куріння, нюхання, смоктання чи жування.

Для кваліфікації протиправних діянь, що становлять об'єктивну сторону правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 156 КУпАП, важливо знати, що торгівля зазначеними виробами може бути оптовою або роздрібною.

Оптова торгівля - діяльність з придбання і відповідному перетворенню товарів для наступної їх реалізації підприємствам роздрібною торгівлі, іншим суб'єктам підприємницької діяльності;

Роздрібна торгівля - діяльність з продажу товарів безпосередньо громадянам та іншим кінцевим споживачам для їх особистого некомерційного використання незалежно від форми розрахунків, зокрема на розлив у ресторанах, кафе, барах, інших підприємствах громадського харчування.

Торгівлю алкогольними напоями і тютюновими виробами відповідно до законодавства можуть здійснювати:

- державні підприємства або організації, спеціально уповноважені КМ України здійснювати імпорт, експорт або оптову торгівлю спиртом етиловим і плодовим, спиртом етиловим ректифікованим виноградним, спиртом етиловим ректифікованим плодовим; спиртом коньячним за наявності ліцензій;

- суб'єкти підприємницької діяльності всіх форм власності, зокрема виробники алкогольних напоїв або тютюнових виробів, що здійснюють роздрібну торгівлю за наявності у них ліцензій;

- підприємства громадського харчування, підприємства з універсальним асортиментом товарів, яким дозволено продаж алкогольних напоїв на розлив для споживання на місці придбання;

- заклади охорони здоров'я та підприємства або організації зооветеринарного постачання незалежно від форм власності, які здійснюють оптову торгівлю спиртом етиловим на медичні та ветеринарні цілі за наявності ліцензії.

Ліцензією є спеціальний дозвіл державних органів влади у вигляді документа державного зразка, який засвідчує право суб'єкта підприємницької діяльності на провадження відповідного виду діяльності протягом визначеного строку, а так само запис у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань про рішення органу ліцензування щодо наявності у суб'єкта господарювання права на провадження визначеного ним виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню.

Термін дії ліцензій:

- Ліцензії на право імпорту, експорту алкогольних напоїв та тютюнових виробів видаються терміном на 5 років;

- Ліцензії на право оптової торгівлі видаються терміном на 5 років;

- Ліцензії на право роздрібною торгівлі алкогольними напоями і тютюновими виробами - терміном на один рік.

Одержана на право роздрібною торгівлі алкогольними напоями, тютюновими виробами ліцензія має знаходитися на видному місці торгівлі і бути доступною для огляду (п. 27 Тимчасового порядку видачі ліцензій на право імпорту, експорту спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів і роздрібною торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами, затвердженого Постановою КМУ № 493 від 13.05.1996).

ВАЖЛИВО!!! Необхідно відмежовувати об'єктивну сторону ч. 1 ст. 156 КУпАП від об'єктивної сторони ч. 1 ст. 164 КУпАП. У випадку відсутності у суб'єкта господарювання ліцензії на торгівлю алкогольними напоями або тютюновими виробами, зазначені дії необхідно кваліфікувати саме за ч. 1 ст. 156 КУпАП (спеціальна норма). Відсутність інших дозвільних документів, потребує додаткової кваліфікації вже за ч. 1 ст. 164 КУпАП.

Відповідно до "Положення про виготовлення, зберігання, продаж марок акцизного податку та маркування алкогольних напоїв і тютюнових виробів, затвердженого" постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 209, маркування алкогольних напоїв і тютюнових виробів здійснюється виробниками зазначеної продукції.

Для алкогольних напоїв використовуються марки із зазначенням суми акцизного податку, сплаченого за одиницю маркованої продукції.

Отже, *марками акцизного збору* є спеціальні знаки, наявність яких підтверджує сплату акцизного збору, легальність ввезення та реалізації на території України цих виробів.

Поліцейським потрібно знати, що марки акцизного збору повинні мати наскрізну нумерацію, яка складається з двох цифр індексу регіону України за місцезнаходженням виробника продукції, серії та окремого для кожної марки номера; виробники алкогольних напоїв та тютюнових виробів проводять маркування кожної пляшки (упаковки) алкогольних напоїв та кожної пачки (упаковки) тютюнових виробів у такий спосіб, щоб марка розривалася під час відкупорювання (розкривання) товару.

Не підлягають маркуванню марками акцизного збору алкогольні напої та тютюнові вироби, які поставляються для реалізації магазинами безмитної торгівлі безпосередньо українськими виробниками цієї продукції за прямими договорами, укладеними між українськими виробниками алкогольних напоїв та тютюнових виробів і власниками магазинів безмитної торгівлі.

Контроль в державі за наявністю марок на пляшці (упаковці) алкогольних напоїв та на пачці (упаковці) тютюнових виробів під час їх реалізації здійснюють фіскальні органи, контрольно-ревізійна служба та органи поліції, а під час ввезення цих товарів на митну територію України - митні органи.

Суб'єктом правопорушення за ч. 1 ст. 156 КУпАП є **суб'єкт господарювання** (керівник підприємства торгівлі, громадського харчування, ФОП), що здійснює підприємницьку діяльність з порушеннями (спеціальний суб'єкт).

Відповідно до ст. 15 Закону України "Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів" роздрібна торгівля алкогольними напоями (крім столових вин) або тютюновими виробами може здійснюватися **суб'єктами господарювання** всіх форм власності, у тому числі їх виробниками, за наявності у них ліцензій.

Відповідно до ч. 2 ст. 55 Господарського кодексу України суб'єктами господарювання є:

1) господарські організації - юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до цього Кодексу, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку;

2) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці.

Таким чином, суб'єктом адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 156 КУпАП може бути лише суб'єкт господарювання (рішення апеляційного суду Донецької області від 27.02.2018, справа № 263/13514/17).

ВАЖЛИВО!!! Необхідно зауважити, що останнім часом, судова практика визначає, що реалізатор, продавець, бармен, адміністратор не можуть бути суб'єктами адміністративної відповідальності за ч. 1 ст. 156 КУпАП, з підстав того, що вони не здійснюють самостійної підприємницької діяльності, тобто не є суб'єктами господарювання, а є лише найманими працівниками та перебувають у трудових відносинах.

Характеризуючи **об'єктивну сторону** правопорушення за **ч. 2 ст. 156 КУпАП**, слід зауважити, що вона **пов'язана з порушенням працівником підприємства (організації) торгівлі або громадського харчування** правил торгівлі пивом (крім безалкогольного), алкогольними, слабоалкогольними напоями і тютюновими виробами, а саме:

- торгівля пивом (крім безалкогольного), алкогольними, слабоалкогольними напоями або тютюновими виробами в *приміщеннях* або на *територіях*, заборонених законом, або в інших місцях, визначених рішенням відповідного органу місцевого самоврядування, як таких, де роздрібна торгівля пивом (крім безалкогольного), алкогольними, слабоалкогольними напоями або тютюновими виробами заборонена,
- торгівля пивом (крім безалкогольного), алкогольними, слабоалкогольними напоями або тютюновими виробами *через торгові автомати*;
- торгівля пивом (крім безалкогольного), алкогольними, слабоалкогольними напоями або тютюновими виробами *неповнолітніми особами*;
- продаж пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв або тютюнових виробів *особі, яка не досягла 18 років*;
- продаж тютюнових виробів *в упаковках, що містять менш як 20 сигарет або цигарок, чи поштучно* (крім сигар);
- торгівля пивом (крім безалкогольного), алкогольними, слабоалкогольними напоями, винами столовими у *заборонений рішенням відповідного органу місцевого самоврядування час доби* (зміни внесено 22.03.2018).

Об'єктивна сторона правопорушення за ч. 2 ст. 156 КУпАП передбачає порушення продавцем Правила роздрібної торгівлі алкогольними напоями, затверджені Постановою КМУ від 30.07.1996 № 854; Правил роздрібної торгівлі тютюновими виробами, затверджені наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 24.07.2002 № 218 та вимог Закону України "Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів" від 19.12.1995 № 481/95-ВР.

Продаж алкогольних напоїв та тютюнових виробів забороняється:

- особами, які не досягли 18 років (продавці) та особам, які не досягли 18 років (покупці);
- у приміщеннях та на території навчальних закладів і закладів охорони здоров'я, крім ресторанів, що знаходяться на території санаторіїв; у приміщеннях спеціалізованих торговельних організацій, які здійснюють торгівлю товарами дитячого асортименту або спортивними товарами, а також у відповідних відділах (секціях) універсальних торговельних організацій;
- у закритих спортивних спорудах (крім пива у пластиковій тарі);
- з торгових автоматів;
- з полиць самообслуговування (крім тютюнових виробів у блоках та алкогольних напоїв, слабоалкогольних напоїв, вин столових, пива);
- поштучно (для тютюнових виробів, крім сигар);
- у споживчих упаковках, що містять менш як 20 сигарет;
- з рук та у не визначених для цього місцях.

На час проведення масових заходів сільські, селищні та міські ради в межах відповідної адміністративної території можуть заборонити або обмежити продаж пива (крім пива у пластиковій тарі), алкогольних, слабоалкогольних напоїв, вин столових та куріння тютюнових виробів.

Продавець пива (крім безалкогольного), слабоалкогольних, алкогольних напоїв або тютюнових виробів зобов'язаний отримати у покупця, який купує алкогольні напої або тютюнові вироби, **документ, що засвідчує його вік, якщо у продавця виникли сумніви щодо досягнення покупцем 18-річного віку.**

Для інформації! 22.03.2018 до ст. 15-3 ЗУ "Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів" було внесено відповідні зміни, щодо закріплення повноважень сільських, селищних та міських рад встановлювати заборону продажу пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв, вин столових суб'єктами господарювання (крім закладів ресторанного господарства) у визначений згідно їх рішення час доби, в межах відповідної адміністративної території.

У зв'язку з чим, рішення Верховного Суду України від 24.05.2016 про відсутність повноважень органів місцевого самоврядування щодо встановлення заборон на продаж алкогольних напоїв у визначений ними час доби – втратило свою актуальність.

Окремим питанням притягнення до адміністративної відповідальності є розповсюджене правопорушення, що полягає у торгівлі алкогольними напоями, за наявності ліцензії на роздрібну торгівлю, **на розлив не у закладах громадського харчування.**

За приписами ч. 6 ст. 15-3 ЗУ "Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів" від 19.12.1995 № 481, продаж алкогольних напоїв на розлив для споживання на місці дозволяється тільки суб'єктам господарювання громадського харчування та спеціалізованим відділам, що мають статус суб'єктів господарювання громадського харчування, підприємств з універсальним асортиментом товарів.

Порушення зазначеного правила не охоплюється диспозицією ч. 2 ст. 156 КУпАП, а є окремим порушенням, відповідальність за яке передбачена ч. 2 ст. 17 ЗУ "Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів" – фіксований штраф 6 800,00 грн. (спеціальна норма, що передбачає застосування фінансових санкцій до суб'єктів господарювання).

ВАЖЛИВО!!! Фінансові санкції до суб'єктів господарювання за порушення вимог ЗУ "Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів" накладає орган ліцензування – Державна фіскальна служба України.

При кваліфікації правопорушення за **ч. 3 ст.156 КУпАП** важливим є встановлення суб'єкта торгівлі (продавця, який не має відповідної ліцензії на зайняття таким видом діяльності), також спосіб реалізації виробів (з рук в руки). При цьому наявність та дійсність акцизних марок не має значення. Суб'єкт даного правопорушення є загальним, тобто ним може бути будь-яка особа, яка вчинила дане правопорушення (при цьому не є обов'язковим, щоб дана особа перебувала в трудових відносинах з суб'єктом господарювання).

ВАЖЛИВО!!! Торгівлю з рук алкоголем та тютюновими виробами з рук (ч. 3 ст. 156 КУпАП) необхідно відмежовувати від адміністративного правопорушення за ст. 160 КУпАП (Торгівля з рук). Для правильної кваліфікації правопорушення за ч. 3 ст. 156 КУпАП необхідно чітко встановлювати предмет правопорушення (предмет торгівлі) – алкогольні напої та тютюн.

Ч. 4 ст. 156КУпАП статті встановлює відповідальність за повторне протягом року вчинення правопорушень, передбачених ч. 1 та 3 статті 156 КУпАП.

Суб'єктивна сторона правопорушення ст. 156 КУпАП характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Цікава інформація! Проблемним є питання, чи може неповнолітня особа притягуватись до адміністративної відповідальності за статтею 156 КУпАП. Розглянемо по частинах статті.

За ч.1 ст. 156 КУпАП неповнолітня особа не може бути суб'єктом відповідальності. Згідно зі ст. 50 ЦК України право на здійснення підприємницької діяльності, яку не заборонено законом та, відповідно, набувати статусу громадянина-підприємця має фізична особа **з повною цивільною дієздатністю**.

Відповідно до ст. 34 ЦК України **повну цивільну дієздатність має фізична особа, яка досягла 18 років (повноліття)**. Повна цивільна дієздатність може бути надана фізичній особі, яка досягла 16 років і працює за трудовим договором. У цьому разі надання повної цивільної дієздатності провадиться за рішенням органу опіки та піклування за заявою заінтересованої особи за письмовою згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальника, а у разі відсутності такої згоди повна цивільна дієздатність може бути надана за рішенням суду. Також повна цивільна дієздатність може бути надана фізичній особі, яка досягла 16 років і бажає займатися підприємницькою діяльністю. За наявності письмової згоди на це батьків (усиновлювачів), піклувальника або органу опіки та піклування така особа може бути зареєстрована як підприємець. У цьому разі фізична особа набуває повної цивільної дієздатності з моменту державної реєстрації її як підприємця!!!

Однак, при реєстрації неповнолітнього підприємця враховується вид підприємницької діяльності. На здійснення торгівельної діяльності, а саме роздрібною або оптовою торгівлі, включаючи імпорт або експорт, торгівлі спиртом етиловим, коньячним або плодовим або роздрібною торгівлі алкогольними напоями чи тютюновими виробами, дозвіл неповнолітньому не дають і тому відмовлять в реєстрації статусу підприємця.

Ч. 2 ст. 156 КУпАП сама вказує на суб'єктність неповнолітньої особи, оскільки в диспозиції зазначено, що відповідальність настає за торгівлю пивом (крім безалкогольного), алкогольними, слабоалкогольними напоями або тютюновими виробами через торгові автомати чи неповнолітніми особами. Крім того, ст. 13 КУпАП "Відповідальність неповнолітніх" прямо вказує, що у разі вчинення правопорушення за ч. 2 ст. 156 КУпАП, неповнолітні **підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах**.

Виникає питання: Чи можуть неповнолітні працювати продавцями в закладах торгівлі?

Стаття 190 Кодексу законів про працю визначає види роботи, на яких забороняється застосування праці осіб молодше вісімнадцяти років. Так, забороняється застосування праці осіб молодше вісімнадцяти років на важких роботах і на роботах з шкідливими або небезпечними умовами праці, а також на підземних роботах. Забороняється також залучати осіб молодше вісімнадцяти років до підймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми. Перелік важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, а також граничні норми підймання і переміщення важких речей особами молодше вісімнадцяти років затверджуються центральними органами виконавчої влади у сфері охорони здоров'я та сфери охорони праці. Інших обмежень не існує.

Стаття 159 КУпАП. Порушення правил торгівлі на ринках

Порушення правил торгівлі на ринках -

тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб - від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття/ частина	Об'єктивна сторона (протиправне діяння)	Санкції (види стягнень)	Орган, що уповноваже ний розглядати справу (ст.ст.118- 222 КУпАП)	Строки розгляду справи (ст.277 КУпАП)	Відповід альність неповнол ітніх (ст.13 КУпАП)	Відповід альність військово службовц ів (ст.15 КУпАП)
Одна частина	Порушення правил торгівлі на ринках	Попередження або штраф на громадян від 1 до 3 н.м.д.г. Попередження; або штраф на посадових осіб від 3 до 7 н.м.д.г.	Адміністрат ивні комісії при виконавчих органах міських, сільських, селищних рад (ст.218 КУпАП); Виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад (ст.219 КУпАП)	У 15-ти денний строк	Заходи ст.24-1 КУпАП	Не є суб'єкто м правопору шення

Об'єктом правопорушення є суспільні відносини, які виникатимуть у сфері торгівлі на продовольчих та промислових ринках. Ці відносини регламентуються Правилами торгівлі на ринках, затвердженими спільним наказом Мінекономіки, європейської інтеграції, МВС України, ДПА України, ДК СМС України від 26.02.2002 № 57/188/84/105.

Об'єктивна стороною статті 159 КУпАП є діяння, що порушують Правила торгівлі на ринках, які розробляються та затверджуються на підставі нормативних правил органами місцевого самоврядування правила торгівлі на кожному окремому ринку, обов'язкові для виконання адміністрацією ринку, та кожним продавцем.

Торгівлю на ринках можуть здійснювати фізичні особи - громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства, *суб'єкти підприємницької діяльності*, а також *юридичні особи* незалежно від форм власності.

Особи, винні в порушенні цих Правил є суб'єктами вчинення правопорушення і прямо вказані санкцією статті 159 КУпАП: громадяни, які здійснюють на ринках торговельну діяльність, і посадові особи (адміністрація ринку).

Відповідно до Правил, *адміністрація ринку зобов'язана:*

- підтримувати територію ринку в належному санітарно-технічному протипожежному стані;
- дотримуватися затвердженого режиму роботи ринку;
- справляти ринковий збір, контролювати його оплату продавцями;
- забезпечувати продавців на ринку торговельними місцями за профілем торгівлі, спеціальним одягом залежно від виду харчової продукції, що реалізується, засобами вимірювальної техніки і торговельним інвентарем, зберігання харчової продукції на складах, у холодильниках та інших приміщеннях ринку відповідно до санітарних норм і правил;
- не допускати до продажу товарів, що заборонені,

- створювати належні умови для додержання продавцями правил торгівлі, санітарного і протипожежного стану, правильного використання засобів вимірювальної техніки, інвентарю ринку, підвищення рівня культури торгівлі та безпечних умов праці;
- надавати продавцям і покупцям інформацію щодо вимог цих Правил, Ветеринарно-санітарних правил на ринках, правил протипожежної безпеки, рівня цін тощо (стенди, місцеві газети, радіо, листівки);
- установити на доступному місці достатню кількість контрольних ваг з відповідними інформаційними табличками та обов'язково зазначити їх місцезнаходження на графічно виконаному плані території ринку;
- здійснювати контроль за використанням продавцями торговельних місць за призначенням;
- забезпечувати дотримання продавцями вимог правил торгівлі продовольчими і непродовольчими товарами.

Продавець повинен мати при собі: *документи* про сплату ринкового збору та послуг ринку; належним чином оформлену особисту медичну книжку в разі продажу продовольчих товарів (для суб'єктів підприємницької діяльності); копії документів, що підтверджують якість та безпеку продукції та товарів; у разі реалізації тропічних плодів - копії документів, що підтверджують їх походження та проходження фітосанітарного контролю; висновок лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи на ринку в разі продажу продуктів тваринного і рослинного походження.

Ринковий збір та інші платежі справляються після проведення ветеринарно-санітарної експертизи продукції тваринного та рослинного походження до початку торгівлі.

Продавцям (фізичним особам, які не є суб'єктами підприємницької діяльності) забороняється використовувати власний санітарний та спеціальний одяг, торговельний інвентар та засоби вимірювальної техніки.

Продавці (суб'єкти підприємницької діяльності) можуть мати свій санітарний чи інший одяг, торговельний інвентар, засоби вимірювальної техніки.

На вимогу покупців: продавці зобов'язані пред'явити їм висновок лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи про відповідність продуктів, що реалізуються, ветеринарно-санітарним нормам; видати товарний чек, що засвідчує факт купівлі;

У разі продажу товару з недоліками без попереднього застереження продавцем, який не є суб'єктом підприємницької діяльності, покупець має право замінити товар на якісний, повернути його продавцю і одержати назад сплачені гроші або вимагати зниження ціни. Від продавця-суб'єкта підприємницької діяльності вимагати задоволення своїх вимог, передбачених Законом України "Про захист прав споживачів".

На ринках забороняється продаж:

- фізичними особами, які не є суб'єктами підприємницької діяльності, хліба і хлібобулочних виробів, алкогольних напоїв та тютюнових виробів;
- кондитерських і кулінарних виробів, напівфабрикатів із м'яса і риби (фарш, котлети, кров'яні та домашні ковбаси, зельць, холодець, ікра рибна тощо), а також консервованих продуктів (овочі, м'ясо, риба, ікра та інші консерви), виготовлених у домашніх умовах;
- готових продуктів тваринного походження промислового виробництва - масла вершкового, сирів, ковбас, копчення тощо без наявності документів, що засвідчують їх якість та безпеку (копії сертифіката відповідності чи свідоцтва про визнання, якщо продукція підлягає обов'язковій сертифікації, та копії документа виробника, що підтверджує належну якість товару, а також відповідних ветеринарних документів);

- тварин, риб і рослин, занесених до Червоної книги України, дикорослих рослин, у тому числі лікарських, польових квітів;
- тропічних фруктів та овочів без документів, що підтверджують джерело їх придбання та проходження фітосанітарного контролю;
- зернових, круп'яних продуктів, забруднених насінням шкідливих бур'янів;
- вогнепальної, газової, пневматичної, холодної зброї, бойових припасів та спеціальних засобів самооборони;
- готового армійського спорядження, а також тканин, які використовуються для його виробництва, інших товарів військового асортименту, форменого обмундирування;
- білизни зі штампом організацій і підприємств;
- наркотичних засобів;
- пального для транспортних засобів, гас, мазут;
- балонів із скрапленим газом;
- виробів піротехнічних побутових та вибухових засобів;
- порнографічних видань;
- забороненого знаряддя добування тварин.

Суб'єктами правопорушення є громадяни, які здійснюють торгівлю на ринках, в тому числі фізичні-особи підприємці та посадові особи.

Суб'єктивна сторона правопорушення може виражатись як у формі умислу так й неосторожності.

Стаття 160 КУпАП. Торгівля з рук у невстановлених місцях

Торгівля в містах з рук на вулицях, площах, у дворах, під'їздах, скверах та в інших невстановлених місцях -

тягне за собою накладення штрафу від одного до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією предметів торгівлі або без такої.

Торгівля з рук у невстановлених місцях промисловими товарами - тягне за собою накладення штрафу від шести до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією предметів торгівлі.

Стаття/ частина	Об'єктивна сторона (протиправне діяння)	Санкції (види стягнень)	Орган, що уповноважений розглядати справу (ст.ст.118-222 КУпАП)	Строки розгляду справи (ст.277 КУпАП)	Відпові- дальність неповно- літніх (ст.13 КУпАП)
Ч.1	Торгівля в містах з рук на вулицях, площах, у дворах, під'їздах, скверах та в інших невстановлених місцях	Штраф від 1 до 7 н.м.д.г. можлива конфіскація	Районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді) (ст. 221 КУпАП)	У триденний строк	Заходи ст. 24-1 КУпАП
Ч.2	Торгівля з рук у невстановлених місцях промисловими товарами	Штраф від 6 до 15 н.м.д.г. з конфіскацією			

Об'єктом правопорушення є суспільні відносини в сфері торгівельної діяльності.

Для кваліфікації правопорушення поліцейським важливо встановити місце торгівлі та спосіб (з рук в руки). Для цього потрібно знати, які місця мають статус торгівельних

об'єктів (де саме законом дозволено здійснювати торгівлю). Роздрібну торгівлю законом дозволяється здійснювати:

- в магазині (продовольчому, непродовольчому, змішаному – за спеціалізацією; універсальному, спеціалізованому, вузькоспеціалізованому, комбінованому, неспеціалізованому - за товарним асортиментом; з індивідуальним обслуговуванням, самообслуговуванням, торгівлею за зразками, торгівлею за замовленням (за методом продажу товарів);

- павільйоні; в кіоску, ятці; палатці; наметі; лотку, рундуку; складі товарному; крамниці-складі, магазині-складі (див. постанову КМ України від 15.06.2006 р. № 833 "Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів"). Робочі місця повинні бути обладнані холодильним, торговельно-технологічним устаткуванням, мати електроенергію, холодну і гарячу проточну воду, каналізацію; кіоски громадського харчування - стаціонарні пункти, де робочі місця повинні бути обладнані як і відкриті літні майданчики, за винятком столиків і стільців для обслуговування відвідувачів.

Отже, торгівля поза означеними об'єктами є **об'єктивною стороною правопорушення**, передбаченого статтею 160 КУпАП. Законодавець уточнює, що такими найбільш типовими місцями є вулиці, площі, двори, під'їзди, сквери міст.

ВАЖЛИВО!!! Необхідно звернути увагу, що кваліфікуючою ознакою правопорушення за ч. 1 ст. 160 КУпАП є тип населеного пункту, в якому здійснюється правопорушення – місто. Таким чином, в інших населених пунктах (село, селище) або поза межами міста (наприклад на автомагістралях), притягнення особи до відповідальності за ч. 1 ст. 160 КУпАП є неможливим.

Визначення місць торгівлі у межах населеного пункту відноситься до повноважень органів місцевого самоврядування. Саме вони зобов'язані виділяти окремі місця для торгівлі (облаштування ринків), в тому числі й тимчасовою (сезонна торгівля, ярмарки, виставки виробників тощо).

Для правильної кваліфікації правопорушення за ст. 160 КУпАП важливе значення предмет незаконної торгівлі. За ч. 2 ст. 160 КУпАП притягнення до адміністративної відповідальності можливо лише при торгівлі **промисловими товарами** (за ч. 1 ст. 160 КУпАП – за всіма іншими видами товарів).

На нашу думку, правова конструкція даної статті має своє давнє радянське минуле, що пов'язане, насамперед, з колишньою заборобою на перепродаж товарів, які виробляла промисловість. Саме тому, санкція частини другої ст. 160 КУпАП, є більш суворою та окрім штрафу, передбачає обов'язкову конфіскацію.

В свою чергу, предметом правопорушення за ч. 1 ст. 160 КУпАП є товари, які вироблені **не в промисловій спосіб**, в тому числі й самим правопорушником або сторонніми особами.

ВАЖЛИВО!!! Розповсюдженою помилкою при кваліфікації правопорушення за ст. 160 КУпАП (саме розмежування між першою та другою частинами) є поділ предметів торгівлі на: продукти (ч. 1) та інші товари (ч.2). Зазначений підхід є хибним. Для розмежування має значення саме промислове походження товару. У випадку продажу товарів, що вироблені не в промисловій спосіб (наприклад вирощені, виготовлені самим правопорушником) дії особи необхідно кваліфікувати за ч. 1 ст. 160 КУпАП. Якщо реалізовані товари виготовлені у промисловій спосіб (в тому числі й продукти харчування) – дії потрібно кваліфікувати за ч. 2 ст. 160 КУпАП.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю прямого умислу.

Суб'єктами правопорушення є фізичні осудні особи віком від 16-ти років (загальний суб'єкт).

ВАЖЛИВО!!! Необхідно звернути увагу, що якщо особа систематично здійснює торгівлю з рук, спрямовану на отримання прибутку, без реєстрації як суб'єкт підприємницької діяльності (ФОП), такі дії необхідно кваліфікувати за ч. 1 ст. 164 КУпАП (Порушення порядку провадження господарської діяльності).

зберігання.

Законом України "Про Національну поліцію" визначено, що обмеження фактичного володіння річчю здійснюється на підставах та в порядку, визначених Кримінальним процесуальним кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Обмеження фактичного володіння річчю здійснюється шляхом вилучення речі в її фактичного володільця, обмеження її перенесення або перевезення.

Поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомити свого керівника про тимчасове обмеження фактичного володіння річчю особи, а також зобов'язаний скласти протокол про здійснення тимчасового обмеження фактичного володіння річчю та вручити протокол цій особі.

Ст. 265 КУпАП передбачає застосування такого заходу забезпечення провадження – вилучення речей. Речі і документи, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, виявлені під час затримання, особистого огляду або огляду речей, вилучаються поліцейськими та зберігаються до розгляду справи про адміністративне правопорушення, а після розгляду справи, залежно від результатів її розгляду, їх у встановленому порядку конфіскують, або повертають володільцеві, або знищують, а при оплатному вилученні речей – реалізують.

ВАЖЛИВО!!! Недопустимим є передання вилучених речей (предметів торгівлі) на зберігання (відповідальне зберігання) особі, в якій вони були вилучені. Зазначена практика є хибною та не передбачена жодними нормативно-правовими актами. Передання на зберігання вилучених предметів торгівлі (по суті – доказів у справі) особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, загрожує знищенню доказової бази правопорушення та унеможливлення, в подальшому, притягнення її до адміністративної відповідальності.

За незаконний продаж товарів та інші предмети на підставі статті 262 КУпАП, під час документування правопорушень за статтями 155, 156 та 160 КУпАП, поліцейськими можуть застосовуватись заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення: адміністративне затримання (до 3-х годин); огляд речей та їх вилучення, про що робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення, протоколі про адміністративне затримання, або складається протокол вилучення предметів торгівлі.

Предмети вчинення правопорушення належним чином упаковуються поліцейськими та долучаються до справи про адміністративне правопорушення, згідно з їх окремим описом, для надіслання супровідним листом до судового органу, який їх розглядає.

ВАЖЛИВО!!! Необхідно звернути увагу, що поліцейський вилучає не лише предмети торгівлі (товар), а й знаряддя вчинення правопорушення (ваги, гирі, рекламне та торговельне обладнання, зошит з нотатками, гроші, що містяться в касі тощо). Зазначені речі також зберігаються до розгляду справи та прийняття рішення.

Відповідно до ч.2 ст.255 КУпАП, крім посадових осіб Національної поліції, адміністративні протоколи за статтями 155, 159, 160 КУпАП мають право складати посадові особи, уповноважені на те виконавчими комітетами сільських, селищних, міських рад; статтею 156 КУпАП, окрім уповноважених на те виконавчими комітетами сільських, селищних, міських рад, ЦОВВ, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів. Протокол за статтею 160 мають право складати також члени громадських формувань з охорони громадського порядку.

ВАЖЛИВО!!! Необхідно звернути увагу, що торгівля з рук у невстановлених місцях не потребує додаткової кваліфікації за ст. 152 КУпАП (Порушення правил благоустрою населених пунктів), тому протокол за ст. 152 КУпАП не складається. Неприпустимо здійснювати підміну правопорушень зі ст. 160 КУпАП на ст. 152 КУпАП, з огляду на більш підвищену санкцію та необов'язковість вилучення предметів торгівлі.

При документуванні правопорушення за ст.160 КУпАП слід враховувати, що у більшості випадків суб'єктами вчинення правопорушень є малозабезпечені особи, пенсіонери, інваліди, які продають продукти, вирощені на городах і таким чином заробляють на життя. Штраф, накладений на них обтяжить життєві обставини ще більше. У кожному випадку поліцейський повинен враховувати усі обставини, документуючи правопорушення. Як свідчить судова практика, у 80% такі справи закриваються за малозначністю правопорушень. Тому важливим є проведення з такими особами, в межах основних повноважень поліції, визначених поліцією ст. 23 Закону України "Про Національну поліцію", превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень.

Стаття 162 КУпАП. Порушення правил про валютні операції

Незаконні скуповування, продаж, обмін, використання валютних цінностей як засобу платежу або як застави -

тягнуть за собою попередження або накладення штрафу від тридцяти до сорока чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією валютних цінностей.

Стаття/ частина	Об'єктивна сторона (протиправне діяння)	Санкції (види стягнень)	Орган, що уповноважений розглядати справу (ст.ст.118-222 КУпАП)	Строки розгляду справи (ст.277 КУпАП)	Відповід альність неповно- літніх (ст.13 КУпАП)	Відповід альність військово службовц ів (ст. 15 КУпАП)
Одна частина	Незаконні скуповування, продаж, обмін, використання валютних цінностей як засобу платежу або як застави	Попередження або штраф від 30 до 44 н.м.д.г. з конфіскацією валютних цінностей	Районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді)	Протягом добі	Заходи ст.24-1 КУпАП	За дисциплін арним статутом

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері обігу валютних цінностей.

Валютні цінності - це валюта України, іноземна валюта, платіжні документи, що виражені в іноземній валюті.

Валюта України (гривня) - це грошові знаки у формі банкнот, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території України, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обміну на грошові знаки, які перебувають в обігу.

Іноземна валюта - іноземні грошові знаки у формі банкнот, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обміну на грошові знаки, які перебувають в обігу.

Об'єктивна сторона правопорушення характеризується діями спрямованими на скуповування, продаж, обмін, використання валютних цінностей як засобу платежу або як застави із порушенням наведених та інших, визначених законодавством України.

Здійсненні обміну валют без ліцензії є порушенням норм Декрету КМУ "Про систему валютного регулювання і валютного контролю" від 19.02.1993 № 15-93.

Цей Декрет установлює режим здійснення валютних операцій на території України, визначає загальні принципи валютного регулювання, повноваження державних органів і функції банків та інших фінансових установ України в регулюванні валютних операцій, права й обов'язки суб'єктів валютних відносин, порядок здійснення валютного контролю, відповідальність за порушення валютного законодавства.

Згідно ч. 4 ст. 6 Декрету Кабінет Міністрів України "Про систему валютного регулювання і валютного контролю" № 15-93 від 19.02.1993 р. фізичні особи - резиденти мають право купувати іноземну валюту в уповноважених банках та інших фінансових установах, що одержали ліцензію Національного банку України, або за їх посередництвом - у інших фізичних осіб - резидентів і нерезидентів, а також у національного оператора поштового зв'язку, який одержав ліцензію Національного банку України.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю прямого умислу.

Суб'єктами правопорушення можуть бути особи, яким виповнилося 16 років.

ВАЖЛИВО!!! Останнім часом розповсюдженою формою даного правопорушення стало незаконний обмін валюти між громадянами (з рук в руки). З цього приводу необхідно зазначити, що в такому разі адміністративну відповідальність за ст. 162 КУпАП будуть нести обидві сторони угоди (покупець та продавець валюти). Грошові кошти (в тому числі й валюта) повинні обов'язково вилучатись та зберігатись як докази до розгляду справи та винесення рішення.

Стаття 164 КУпАП. Порушення порядку провадження господарської діяльності

Провадження господарської діяльності без державної реєстрації як суб'єкта господарювання або без одержання ліцензії на провадження певного виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню відповідно до закону, чи здійснення таких видів господарської діяльності з порушенням умов ліцензування, а так само без одержання дозволу, іншого документа дозвільного характеру, якщо його одержання передбачене законом (крім випадків застосування принципу мовчазної згоди), -

тягне за собою накладення штрафу від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва, сировини і грошей, одержаних внаслідок вчинення цього адміністративного правопорушення, чи без такої.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке саме правопорушення, або пов'язані з отриманням доходу у великих розмірах, -

тягнуть за собою накладення штрафу від двох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва, сировини і грошей, одержаних внаслідок вчинення цього адміністративного правопорушення.

Надання суб'єктом господарювання дозвільному органу або адміністратору недостовірної інформації щодо відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства -

тягне за собою накладення штрафу від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Примітка. Отримання доходу у великих розмірах має місце, коли його сума у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян (866 тис. грн.).

Стаття/ частина	Об'єктивна сторона (протиправне діяння)	Санкції (види стягнень)	Орган, що уповноваже ний розглядати справу (ст.ст.118- 222 КУпАП)	Строки розгляду справи (ст. 277 КУпАП)	Відповід альність неповнол ітніх (ст.13 КУпАП)	Відповід альність військово службовц ів (ст.15 КУпАП)
Ч.1	Провадження господарської діяльності без державної реєстрації як суб'єкта господарювання або без одержання ліцензії на провадження певного виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню відповідно до закону, чи здійснення таких видів господарської діяльності з порушенням умов ліцензування, а так само без одержання дозволу, іншого документа дозвільного характеру, якщо його одержання передбачене законом (крім випадків застосування принципу мовчазної згоди)	Штраф від 1 тис. до 2 тис. н.м.д.г. з можливою конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва, сировини і грошей, одержаних внаслідок вчинення цього адміністративного правопорушення	Районні, районні у місті, міські чи міськрайонні і суди (судді)	У 15-ти денний строк	Заходи ст. 24-1 КУпАП	Не є суб'єктом правопорушення
Ч.2	Дії, передбачені ч. 1 ст. 164 КУпАП, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке саме правопорушення, або пов'язані з отриманням доходу у великих розмірах	Штраф від 2 тис. до 5 тис. н.м.д.г. з конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва, сировини				

		і грошей, одержаних внаслідок вчинення цього адміністративного правопорушення				
Ч.3	Надання суб'єктом господарювання дозвільному органу або адміністратору недостовірної інформації щодо відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства	Штраф від 1 тис. до 2 тис. н.м.д.г.				За дисциплінарним статутом

Об'єктом правопорушення за ст. 164 КУпАП є встановлений порядок здійснення господарської діяльності.

Відповідно до ст. 3 Господарського кодексу України від 16 січня 2003 року № 436-IV *господарською діяльністю* є діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність.

ВАЖЛИВО!!! Одним із видів господарської діяльності є підприємництво. Відповідно до ст. 42 Господарського кодексу України підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

Правова позиція щодо обставин, за яких дії особи можуть бути визнані підприємницькою діяльністю, була висловлена Верховним Судом України у п. 4 Постанови його Пленуму від 25 квітня 2003 року №3 "Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності", де зазначено, що під здійсненням особою, не зареєстрованою як суб'єкт підприємництва, будь-якого виду підприємницької діяльності з числа тих, що підлягають ліцензуванню, слід розуміти діяльність фізичної особи, пов'язану із виробництвом чи реалізацією продукції, виконанням робіт, наданням послуг з метою отримання прибутку, яка містить ознаки підприємницької, **тобто провадиться зазначеною особою безпосередньо самостійно, систематично (не менше ніж три рази протягом одного календарного року) і на власний ризик.**

Увага! Господарською діяльністю не вважається діяльність фізичної особи з придбання товарів народного споживання для кінцевого споживання.

Об'єктивна сторона адміністративного правопорушення за ст. 164 КУпАП полягатиме у провадженні господарської діяльності

- 1) *бездержавної реєстрації* як суб'єкта господарювання;
- 2) *або без одержання ліцензії* на провадження певного виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню відповідно до закону;
- 3) *чи здійснення таких видів господарської діяльності з порушенням умов ліцензування;*
- 4) *а так само без одержання дозволу, іншого документа дозвільного характеру, якщо його одержання передбачене законом (крім випадків застосування принципу мовчазної згоди);*

- 5) порушенням умов ліцензування;
- 6) а так само без одержання дозволу, іншого документа дозвільного характеру, якщо його одержання передбачене законом (крім випадків застосування принципу мовчазної згоди).

Державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, відповідно до Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців" від 15.05.2003 № 755-IV, є засвідченням факту створення або припинення юридичної особи, засвідченням факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, а також вчинення інших реєстраційних дій, які передбачені цим Законом, шляхом внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру.

Факт проведення державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців засвідчує виписка з Єдиного державного реєстру, яка оформлюється та видається суб'єктам господарювання.

Увага! Свідоцтво про державну реєстрацію замінено випискою з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців на підставі Закону України від 07.04.2011 № 3205-VI "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування свідоцтва про державну реєстрацію юридичної особи та фізичної особи – підприємця", який набрав чинності з 07.05.2011.

Закон України " Про ліцензування видів господарської діяльності" від 02.03.2015 № 222-VIII визначає, що **ліцензія** – запис у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань про рішення органу ліцензування щодо наявності у суб'єкта господарювання права на провадження визначеного ним виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню.

Таким чином, суб'єкт господарювання може здійснювати види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, після внесення відомостей до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців щодо рішення органу ліцензування про видачу йому ліцензії.

Перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, визначений у статті 7 Закону України "Про ліцензування видів господарської діяльності" (всього 33 види господарської діяльності). Даний перелік є вичерпним.

Окремими законодавчими актами регламентується порядок видачі, переоформлення та анулювання ліцензій на здійснення таких видів господарської діяльності:

- банківську діяльність, яка здійснюється відповідно до Закону України "Про банки і банківську діяльність";
- діяльність в галузі телебачення і радіомовлення, яка здійснюється відповідно до Закону України "Про телебачення і радіомовлення";
- виробництво і торгівля спиртом етиловим, коньячним і плодовим, алкогольними напоями та тютюновими виробами, що здійснюється відповідно до Закону України "Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів".

ВАЖЛИВО!!! Необхідно звернути увагу, що у випадку здійснення роздрібної або оптової, включаючи імпорт або експорт, торгівлі спиртом етиловим, коньячним або плодовим або роздрібної торгівлі алкогольними напоями чи тютюновими виробами без наявності ліцензії, зазначені дії особи необхідно кваліфікувати за ч. 1 ст. 156 КУпАП (спеціальна норма).

Органом ліцензування є орган виконавчої влади, визначений Кабінетом Міністрів України, або уповноважений законом державний колегіальний орган (ст. 1 Закону України "Про ліцензування видів господарської діяльності").

В Україні немає єдиного державного органу ліцензування, що видає ліцензії на всі види діяльності. Ліцензії видаються різними вищими або місцевими органами виконавчої влади, перелік яких визначений КМУ. Якщо ліцензію на будь-який вид діяльності може видавати як вищий, так і місцевий орган виконавчої влади, то вважається, що на підставі ліцензії, виданої центральним органом, господарська діяльність може здійснюватися на всій території України, а на підставі ліцензії, виданої місцевим органом, - на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Органами ліцензування розробляються спеціальні регуляторні акти - *ліцензійні умови*, в яких встановлюються кваліфікаційні, організаційні, технологічні та інші вимоги, дотримання яких необхідно для здійснення певного виду господарської діяльності (ст. 9 Закону України "Про ліцензування видів господарської діяльності"). Діяльність суб'єкта господарювання, який отримав ліцензію, має проводитися в точній відповідності з встановленими для цього виду ліцензійними умовами.

Порушення ліцензійних умов може бути виявлено органом ліцензування під час перевірки суб'єктів господарювання. У такому випадку видається розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов. У зазначений в такому розпорядженні термін ліцензіат повинен надати органу ліцензування інформацію про усунення порушень. За провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, без ліцензії чи здійснення таких видів господарської діяльності з порушенням умов ліцензування посадові особи суб'єктів господарювання несуть адміністративну відповідальність (ст. 20 Закону "Про ліцензування видів господарської діяльності").

Документ дозвільного характеру - дозвіл, висновок, рішення, погодження, свідоцтво, інший документ, який дозвільний орган зобов'язаний видати суб'єкту господарювання у разі надання йому права на провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності без наявності якого суб'єкт господарювання не може проваджувати певні дії щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності.

Закон України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності" від 06.09.2005 № 2806-IV передбачає, що *строк видачі документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності* центральними органами виконавчої влади, їх територіальними органами становить *10 робочих днів*, якщо інше не встановлено законом.

Окрім того, суб'єкт господарювання має право на здійснення певних дій щодо провадження окремих видів господарської діяльності на підставі *подання декларації без отримання документа дозвільного характеру*, за винятком тих видів господарської діяльності, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України. Реєстрацію декларацій здійснює дозвільний орган на безоплатній основі протягом *5 робочих днів* з дня отримання декларації.

Принцип мовчазної згоди застосовується, згідно з постановою ПКМ України від 27.01.2010 № 77 "Деякі питання застосування принципу мовчазної згоди", у разі ненадання у визначений законом строк суб'єкту господарювання документа дозвільного характеру або рішення про відмову у його видачі.

У такому разі суб'єкт господарювання має право провадити певні дії щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності **без одержання документа дозвільного характеру** через 10 робочих днів з дня закінчення строку, встановленого для видачі документа дозвільного характеру або прийняття рішення про відмову в його видачі, на підставі копії опису прийнятих документів з відміткою про дату їх прийняття.

Оскільки санкції статті 164 КУпАП передбачають конфіскацію виготовленої продукції, знарядь виробництва, сировини і грошей, одержаних внаслідок вчинення цього адміністративного правопорушення, розгляд справи про адміністративне правопорушення віднесено до компетенції суду, районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів (суддів) зокрема.

Суб'єктивна сторона правопорушення за ст. 164 КУпАП полягає у наявності умислу.

Суб'єктами правопорушення можуть бути фізичні особи, яким виповнилося 16 років (загальний суб'єкт).